

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-392-7-8>

INTERNATIONAL LAW REGULATION OF MARITIME SAFETY

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОБЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ МОРЕПЛАВСТВА

**Zhylytsov Oleksandr
Leonidovych**

*Candidate of Legal Sciences,
Senior Instructor at the Department of
Professional and Special Disciplines
Kherson Faculty of Odesa State
University of Internal Affairs
Odesa, Ukraine*

**Жильцов Олександр
Леонідович**

*кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри
професійних та спеціальних
дисциплін
Херсонський факультет Одеського
державного університету
внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

Міжнародний характер спільного використання державами сучасного світу можливостей мореплавства передбачає застосування міжнародного підходу до забезпечення безпеки мореплавства і вимагає відповідного міжнародно-правового регулювання. На даний час, з цією метою, прийнята велика кількість міжнародно-правових актів, що регламентують питання безпеки мореплавства, зокрема міжнародних угод у цій сфері.

Варто зазначити, що процес формування міжнародно-правової системи забезпечення безпеки мореплавства пов'язують з Лондонською міжнародною конференцією, результатом проведення якої стало прийняття 20 січня 1914 року Міжнародної конвенції з охорони людського життя на морі, хоча вона так і не набула чинності, але стала поштовхом для подальшого формування і розвитку міжнародно-правових засобів у сфері забезпечення безпеки мореплавства, зокрема конференцій з охорони людського життя на морі 1929, 1948, 1960 і 1974, наслідком яких стало прийняття низки міжнародних угод, присвячених забезпеченню безпеки мореплавства. Результатом Першої (Женевської) конференції ООН з морського права 1958 року стало прийняття Конвенції про відкрите море, у ст. 10 якої на кожну державу було покладено обов'язки приймати необхідних заходів для забезпечення безпеки на морі суден, що плавають під її прапором, зокрема, в тому, що стосується користування сигналами, підтримання зв'язку і попередження зіткнення, конструкції та оснащення суден [1].

Важливе місце в системі міжнародно-правового регулювання питань безпеки мореплавства займає Конвенція ООН з морського права

1982 року. Так, ст. 94 цієї Конвенції визначає, що кожна держава щодо суден, які плавають під її прапором, повинна приймати заходів для забезпечення безпеки на морі, зокрема, в тому, що стосується: а) конструкції, устаткування й придатності судів до плавання; б) комплектування, умов праці та навчання екіпажів суден з урахуванням відповідних міжнародних актів; в) користування сигналами, підтримання зв'язку і попередження зіткнення [2].

Загалом, всю існуючу систему норм міжнародного права, які запроваджують стандарти у сфері забезпечення безпеки мореплавства, прийнято поділяти за такими напрямками: 1) пов'язані з проектуванням, конструкцією та обладнанням; 2) пов'язані з експлуатацією судна; 3) які стосуються організації пошуку і рятування; 4) які стосуються організації розслідування аварійних морських подій та інспектування в портах.

Основною міжнародною угодою, що встановлює вимоги до конструкції і устаткування суден, є Міжнародна конвенція з охорони людського життя на морі, прийнята в Лондоні 1 листопада 1974 р. [3], відома як Конвенція SOLAS 74/78, яка набула чинності 28 травня 1980 року і регулює правові відносини між судами, які здійснюють міжнародні рейси. Разом з тим, її дія не поширюється на військові кораблі та військово-допоміжні судна, рибальські судна, прогулянкові яхти, судна валовою місткістю менше 500. Конвенцією SOLAS передбачений ряд вимог до конструкції судна, рятувальних засобів, обладнання з радіотелеграфії та радіотелефонії, перевезення зерна і небезпечних вантажів. Особливі вимоги встановлені до суден з ядерними енергетичними установками.

Важливим етапом щодо забезпечення безпеки мореплавства стало проведення 66 сесії Комітету з безпеки на морі Міжнародної морської організації (ІМО), на якій було затверджено Міжнародний кодекс з рятувальних засобів [4], який вступив в силу з 1 липня 1998 року і в якому визначені вимоги до суднових рятувальних засобів, щодо їх виготовлення, установки і оснащення. Разом з тим, кожна країна може встановлювати національні правила, які можуть відступати від вимог SOLAS-74 і Кодексу LSA, але тільки в бік посилювання. Обсяг вимог щодо забезпечення і постачання рятувальними пристроями і засобами залежить від типу, призначення, розміщення і району плавання судна. Комплектація судів рятувальними засобами проводиться відповідно до вимог конвенції СОЛАС, яка визначає мінімальні вимоги до обладнання суден рятувальними засобами.

Крім того, відповідно до положень Конвенції SOLAS судно повинно бути укомплектовано екіпажем у відповідній кількості і належної кваліфікації. Для виконання цієї вимоги, в рамках ІМО, була

розроблена і 7 липня 1978 р прийнята Міжнародна конвенція про стандарти підготовки, дипломування моряків та несення вахти 1978 року [5], яка набула чинності 28 квітня 1984 р. і до якої у 1995 році були внесені поправки, які визначили мінімальні вимоги (стандарти) до рівня знань членів екіпажів морських суден у вигляді Кодексу стандартів підготовки, дипломування моряків та несення вахти. У 2010 році до додатка 1995 року було прийнято Манільські поправки [6], що набули чинності для України 1 січня 2012 року.

Важливою складовою забезпечення безпеки мореплавства є дотримання міжнародних стандартів завантаження судна, зокрема не допущення його понад визначених меж. Цим питанням присвячена Міжнародна конвенція про вантажну марку 1966 р. [7], в якій зокрема передбачено, що жодне судно не може вийти в море, якщо не має достатнього запасу плавучості, що визначається вантажний маркою. Кожному судну видається міжнародне свідоцтво про вантажну марку або міжнародне свідоцтво про вилучення вантажної марки за встановленою Конвенцією формі. У 1988 р. був прийнятий Протокол [8] до зазначеної Конвенції.

Велике значення для безпеки мореплавства мають норми, що регулюють рух суден та попередження їх зіткнення. Цим питанням присвячені Міжнародні правила попередження зіткнення суден у морі 1972 р. [9], прийняті в Лондоні 20 жовтня 1972 р. і набули чинності 15 липня 1977 р. Дія цих Правил поширюються на всі судна у відкритому морі та з'єднаних з ним водах, за якими можуть плавати морські судна. Для військових кораблів і суден, що йдуть в конвої, риболовних суден, зайнятих ловлею у складі флотилії, уряди можуть встановлювати додаткові стаціонарні або сигнальні вогні (для військових кораблів і звукові сигнали). Ніщо не звільняє судно, його власника, капітана або екіпаж від відповідальності за наслідки невиконання вимог Правил. Крім того, вони визначають вогні, які повинні виставлятися судном, звукові та світлові сигнали, які повинні ним подаватися в різних ситуаціях, регламентують розташування і технічні характеристики вогнів і знаків. Для забезпечення зв'язку між екіпажами суден, а також з береговою владою застосовується Міжнародний звід сигналів [10] який був прийнятий Асамблеєю ІМО 27 вересня 1965 року і введений в дію з 1 квітня 1969 року рішенням 17-ї сесії Комітету з безпеки на морі.

Міжнародна конвенція електровз'язку (Найробі, 1982 г.) [11], що набула чинності 1 січня 1984 р. передбачає, що міжнародні служби електровз'язку повинні надавати абсолютний пріоритет всім повідомленням, що стосуються безпеки людського життя на морі. Важливі

питання зв'язку з судами регулюються також Регламентом радіозв'язку [12].

Також питанням безпеки мореплавства присвячена значна кількість кодифікованих міжнародно-правових актів, до яких слід віднести Міжнародний кодекс по управлінню безпечною експлуатацією суден та запобіганням забруднення [13], Міжнародний кодекс з охорони суден та портових засобів (Кодекс ОСПС) (ISPS Code) [14], Міжнародний кодекс по системах пожежної безпеки (International Code for Fire Safety Systems (FSS Code)) (MSC.98(73)) з поправками [15], відповідно до яких судноплавні компанії, які сьогодні не здатні впровадити ефективну систему управління безпекою, охорони суден, протипожежної безпеки мають виключатися з морського бізнесу.

В якості висновків слід зазначити, що правовою основою спільного використання державами можливостей мореплавства є система міжнародних актів та угод у сфері забезпечення безпеки мореплавства, яка є неодмінною складовою у сфері функціонування морського транспорту. Безпека судноплавства має за мету створити стан захищеності не тільки людського життя і здоров'я, а й захищеності майна на морі, мінімізації ризиків загибелі людей, завдання матеріальних збитків тощо.

Література:

1. Конвенція про відкрите море. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/140656__529180
2. Конвенція ООН з морського права URL: http://www.un.org/ni/documents/decl_conv/conventions/pdf/fisheries58.p df
3. Міжнародна конвенція з охорони людського життя на морі 1960 року URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_238
4. Міжнародний Кодекс з рятувальних засобів International Life-Saving Appliances (LSA) Code (MSC.48(66)) с поправками. URL: <https://docs.google.com/viewer?embedded=true&url=https://mtu.gov.ua/files/D0%86M O%20act%208%2007%2018.docx>
5. International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers, 1978. URL: <http://www.uno.org/en/OurWork/HumanElement/TraungCertiflcation/P ages/STCW-Convention.aspx>
6. Манільські поправки до додатка до Міжнародної конвенції про підготовку і дипломування моряків та несення вахти (ЦЦНВ) 1978 року. *Офіційний вісник України*. 2012. № 24. Ст. 940.
7. Міжнародна конвенція про вантажну марку 1966 року. *Офіційний вісник України*. 2008. № 3. Ст. 86.
8. Протокол 1988 года к Международной конвенции о грузовой марке 1966 года. URL: <http://docs.cntd.ru/document/901764340>

9. Convention on the International Regulations for Preventing Collisions at Sea, 1972. URL: [http://www.centec.tecnico.ulisboa.pt/mventura/ProjectoNavios-I/IMO-Conventions%20\(copies\)/COLREG-1972.pdf](http://www.centec.tecnico.ulisboa.pt/mventura/ProjectoNavios-I/IMO-Conventions%20(copies)/COLREG-1972.pdf)

10. The International Code of Signals. URL: <http://www.seasources.net/PDF/PUB102.pdf>

11. International telecommunication convention, 1982. URL: http://www.itu.int/dms_pub/itus/oth/02/09/S020900000B5201PDFE.PDF

12. Регламент радиосвязи. URL: http://www.itu.int/dms_pub/itus/oth/02/02/S02020000244501PDFR.PDF

13. Міжнародний кодекс по управлінню безпечною експлуатацією суден та запобіганням забруднення / International Management Code for the Safe Operation of Ships and for Pollution Prevention (International Safety Management (ISM) Code) (Резолюція А.741(18) 04.11.1993). URL: <https://docs.google.com/viewer?embedded=true&url=https://mtu.gov.ua/files/%D0%86%D0%80%D0%81%D0%82%D0%83%D0%84%D0%85%D0%86%D0%87%D0%88%D0%89%D0%8A%D0%8B%D0%8C%D0%8D%D0%8E%D0%8F%D0%90%D0%91%D0%92%D0%93%D0%94%D0%95%D0%96%D0%97%D0%98%D0%99%D0%9A%D0%9B%D0%9C%D0%9D%D0%9E%D0%9F%D1%80%D1%81%D1%82%D1%83%D1%84%D1%85%D1%86%D1%87%D1%88%D1%89%D1%8A%D1%8B%D1%8C%D1%8D%D1%8E%D1%8F%D1%90%D1%91%D1%92%D1%93%D1%94%D1%95%D1%96%D1%97%D1%98%D1%99%D1%9A%D1%9B%D1%9C%D1%9D%D1%9E%D1%9F%D2%80%D2%81%D2%82%D2%83%D2%84%D2%85%D2%86%D2%87%D2%88%D2%89%D2%8A%D2%8B%D2%8C%D2%8D%D2%8E%D2%8F%D2%90%D2%91%D2%92%D2%93%D2%94%D2%95%D2%96%D2%97%D2%98%D2%99%D2%9A%D2%9B%D2%9C%D2%9D%D2%9E%D2%9F%D3%80%D3%81%D3%82%D3%83%D3%84%D3%85%D3%86%D3%87%D3%88%D3%89%D3%8A%D3%8B%D3%8C%D3%8D%D3%8E%D3%8F%D3%90%D3%91%D3%92%D3%93%D3%94%D3%95%D3%96%D3%97%D3%98%D3%99%D3%9A%D3%9B%D3%9C%D3%9D%D3%9E%D3%9F%D4%80%D4%81%D4%82%D4%83%D4%84%D4%85%D4%86%D4%87%D4%88%D4%89%D4%8A%D4%8B%D4%8C%D4%8D%D4%8E%D4%8F%D4%90%D4%91%D4%92%D4%93%D4%94%D4%95%D4%96%D4%97%D4%98%D4%99%D4%9A%D4%9B%D4%9C%D4%9D%D4%9E%D4%9F%D5%80%D5%81%D5%82%D5%83%D5%84%D5%85%D5%86%D5%87%D5%88%D5%89%D5%8A%D5%8B%D5%8C%D5%8D%D5%8E%D5%8F%D5%90%D5%91%D5%92%D5%93%D5%94%D5%95%D5%96%D5%97%D5%98%D5%99%D5%9A%D5%9B%D5%9C%D5%9D%D5%9E%D5%9F%D6%80%D6%81%D6%82%D6%83%D6%84%D6%85%D6%86%D6%87%D6%88%D6%89%D6%8A%D6%8B%D6%8C%D6%8D%D6%8E%D6%8F%D6%90%D6%91%D6%92%D6%93%D6%94%D6%95%D6%96%D6%97%D6%98%D6%99%D6%9A%D6%9B%D6%9C%D6%9D%D6%9E%D6%9F%D7%80%D7%81%D7%82%D7%83%D7%84%D7%85%D7%86%D7%87%D7%88%D7%89%D7%8A%D7%8B%D7%8C%D7%8D%D7%8E%D7%8F%D7%90%D7%91%D7%92%D7%93%D7%94%D7%95%D7%96%D7%97%D7%98%D7%99%D7%9A%D7%9B%D7%9C%D7%9D%D7%9E%D7%9F%D8%80%D8%81%D8%82%D8%83%D8%84%D8%85%D8%86%D8%87%D8%88%D8%89%D8%8A%D8%8B%D8%8C%D8%8D%D8%8E%D8%8F%D8%90%D8%91%D8%92%D8%93%D8%94%D8%95%D8%96%D8%97%D8%98%D8%99%D8%9A%D8%9B%D8%9C%D8%9D%D8%9E%D8%9F%D9%80%D9%81%D9%82%D9%83%D9%84%D9%85%D9%86%D9%87%D9%88%D9%89%D9%8A%D9%8B%D9%8C%D9%8D%D9%8E%D9%8F%D9%90%D9%91%D9%92%D9%93%D9%94%D9%95%D9%96%D9%97%D9%98%D9%99%D9%9A%D9%9B%D9%9C%D9%9D%D9%9E%D9%9F%202018.docx>

14. Міжнародний кодекс з охорони суден та портових засобів (Кодекс ОСПС) (ISPS Code): Міжнародна морська організація; Кодекс, Міжнародний документ, Форма типового документа від 12.12.2002 № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>

15. Міжнародний кодекс по системах пожежної безпеки (International Code for Fire Safety Systems (FSS Code)) (MSC.98(73)) з поправками. URL: <https://drive.google.com/file/d/17F5HNPpALJ2J7DaaXQgbgROdqmP3JKjE/view>